

POPÜLER TELEVİZYON DİZİLERİNDEN MUHTEŞEM YÜZYIL DİZİSİ ÖRNEĞİNDE TARİHİN YAPISÖKÜMÜ

Ali Emre BİLİS*

Öz

Kavramsal olarak tarih ile tarihin yazımı arasında bir farklılık bulunmaktadır. Tarih ve tarih yazımı arasındaki ilişki siyasi iktidar, toplumsal gruplar, medya gibi güçler tarafından yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Öyleyse ortada yalnızca bir tarihsel akış söz konusu iken sayıca çok fazla ve çok farklı tarih yazımına rastlamak mümkün görünmektedir. Günümüzde ise tarih yazıcılığının en önemli unsurlarından birisi medya, medyanın en güçlü, etkili araçlarından birisi ise televizyondur. Televizyon yayıncılığı haber, belgesel, tartışma programları gibi yayınlar vasıtasıyla tarihi nesnel kriterlere göre ele alma iddiasına sahiptir. Ancak televizyon, tarihi diziler sayesinde ise çok daha geniş izler kitlelere ulaşabilmekte ve onları etkilemektedir. Yakın dönemde yayınlanmaya başlayan ve Osmanlı'nın en önemli padişahlarından biri olan Kanuni Sultan Süleyman'ın dönemini anlatan Muhteşem Yüzyıl dizisi gerek Türkiye'de gerekse yurt dışında büyük bir izlenilirlik elde etmektedir. Muhteşem Yüzyıl dizisi tarihsel olayları, kavramları ve tarihsel aktörleri sunuş biçimi tarihçiler, çeşitli toplumsal gruplar ve hatta siyasetçiler tarafından tartışılmaktadır. Bu çalışma, Muhteşem Yüzyıl dizisinin yarattığı tarihsel algıyı yapısökümü kuramı çerçevesinde ele alarak tarih ve medya ilişkisine bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamıştır. Araştırmada elde edilen veriler, tarihsel gerçeğin tarihi diziler aracılığıyla yapısökümüne uğrayabileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tarih, Televizyon, Yapısökümü

DECONSTRUCTION OF THE HISTORY IN THE SAMPLE OF POPULAR TELEVISION SERIAL THE MAGNIFICENT CENTURY

Abstract

There is a conceptual difference between history and writing about history itself. The relationship between history and history writing is constantly manipulated by the political powers and social groups involved and the media. For this reason, while there is only one historical passage there may exist many different accounts of it. Today, the media is undeniably one of the most important elements in writing/rewriting history and television is one of the most powerful and effective tools of the mass media. Television broadcasting claims to deal with history objectively through programmes such as news programmes, documentary and discussion programmes. However, television can also reach and influence a massive amount of audience through historical series. The Magnificent Century, a historical fiction television series that has started in recent times, gives an account of the reign of Kanuni Süleyman, one of the most important Ottoman Sultans. The series has a considerably big audience potential in Turkey and in foreign countries. The way history is presented, the way historical events, concepts and individuals are retold in The Magnificent Century TV series, have become a focal point of discussion not only for social groups but also for parliament members. This study aims to offer a viewpoint about the relationship between history and the mass media by applying a deconstructive approach to the historical reception created by the TV series The Magnificent Century. The study results show that historical reality can be deconstructed by historical serials.

Key Words: History, Television, Deconstruction

* Yrd.Doç.Dr., İzmir Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, emre.bilis@izmir.edu.tr

GİRİŞ

Görsellik üzerine kurulmuş olan günümüz dünyasında insanın hemen her tür algısının etkilendiği gibi tarih algısı da görsel mesajlardan etkilenmektedir. Bu bağlamda toplumu ve hatta toplumları en fazla etkileme potansiyeline sahip kitle iletişim araçlarından biri olan televizyon tarih ile günümüz arasında farklı anlamların çıkarılabileceği bir söylem inşa etmektedir. Popüler kültürün değerleriyle biçimlendirilen televizyonun görsel dili, modernitenin ortaya çıkardığı tarih yazıcılığı anlayışının ve tarih kuramlarının bütüncül anlayışına bağlı kalmayan anlatıların gelişmesine neden olmuştur. Genelde postyapısāl düşünceyle özelde ise yapısökümü kavramıyla ilişkilendirilebilecek bu durum, televizyonun en güçlü kurgusal metinleri olan dizilerin tarihi dönem, olay ve kişilere olan ilgisinin artmasıyla tarih-toplum ilişkisinde kendini göstermektedir. Çalışmanın sorunsalı da tarih bilgisinin git gide arttığı dolayısıyla modernitenin tarih tezlerinin kesinliğinin yapısökümüne uğradığı günümüzde, tarihi televizyon dizilerinin nasıl bir rol oynadığının ortaya konması gerekliliğidir. *Muhteşem Yüzyıl* dizisi, tarihin yalnızca geçmişte yaşananlara ilişkin neden-sonuç ilişkisine dayanan bir bilgi yığını olmadığını, tarihin günümüz insanının kimlik algısına, ideolojisine, geleceğe dönük karar alma süreçlerine etki eden bir kavram olduğunu kanıtlar bir etkiye sahip görünmektedir. Bu makalede, *Muhteşem Yüzyıl* dizisi yapısökümü kavramı çerçevesinde analiz edilerek tarihi dizilerin tarih yazıcılığına, topluma, siyasete hatta ekonomiye olan etkisini yapısökümü kuramı çerçevesinde ortaya koymaktır.

Tarih Kavramı ve Kuramları

Tarihin ne olduğuna, tarihçinin işlevine ilişkin sorular uzun zamandır sorulmakta ve zamanın koşullarına, düşünce yapısına göre bu sorulara farklı cevaplar bulunabilmektedir. “Araştırma ve soruşturma faaliyetlerini içermesi sebebiyle bir bilim” (Collingwood, 2010: 44-45) olarak ifade edilebilecek tarih kavramı zaman içersinde edebiyat, felsefe ve sosyoloji gibi alanlar ile ilişkilendirilmiş ve özellikle tarih yazımına, tarihçinin görev ve işlevlerine ilişkin yeni kuramlar, yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu yeni kuram ve yaklaşımların doğuşu ise büyük ölçüde modern dönemin bilimdeki özellikle fizik ve fen bilimlerindeki gelişimine dayanmaktadır. Descartes’in Kartezyen felsefesi, Newton’un mekanik evren görüşü ve Bacon’un pragmatik bilimsel yöntemi, Batı’da başlayan modern dönemdeki bilim anlayışının temel yapı taşlarındandır. Deney ve gözlem gibi yöntemlerle elde edilen ampirik bulgulara dayanan, nesnellik ve gerçeklik merkezinde evrensel geçerliliği olan yasalara ulaşmayı amaçlayan bu yeni dönem pozitivist bir karakter göstermektedir.

18. yüzyıldan itibaren fen bilimlerinde başlayan ve 19. yüzyıldan itibaren toplum bilimlerinde gittikçe güçlenen pozitivist düşünce Trigg’in (2005: 10) de ifade ettiği gibi “tüm bilim disiplinlerini tıpkı fizik alanında olduğu gibi bilimsel görünme baskısı altına almıştır”. Nitekim bu görünmez baskının etkileri; tarihsel olguların ön plana çıkarılmasını, geçmişin belge ve kanıtlar üzerinden değerlendirilmesini böylelikle bilimsellik ve nesnellik kriterlerinin geçmiş hususunda sağlanmasını amaçlayan bir tarih anlayışının gelişmesini sağlamıştır. Bu anlayışın mimarı; tarihçilerin, tarihi bilim adamı yöntemleriyle ele almasını ve belgelerden yararlanarak gerçek tarihin açığa çıkarılmasını savunan Leopold von

Ranke'dir ve onun yöntemi tarihte 'Ranke Devrimi' olarak adlandırılmaktadır. Munslow'a göre "geçmiş olduğu gibi bilmeye çalışan katı bir ampirist öğretiyeye sahip olan Ranke'nin düşünceleri geçmiş hakkındaki bilgilerin, algılayış biçimlerinden etkilenmemesine ilişkindir" (2000:39). Böylelikle Ranke tarih anlayışında nesnelliği amaçlamaktadır. Buna ilaveten geçmişe yönelik yorumsamacı anlayıştan ve toplumsal teori modellerinin kullanımından kaçınılması, Ranke'nin yaklaşımının temel özelliklerindendir ki bu durum tarih ve sosyoloji arasındaki bir ayrıma işaret etmektedir.

Tarihi Ranke'den farklı bir şekilde kavrayan Collingwood, dış dünya hakkında eleştirel düşüncüyü öğrenmiş olan insanlığın on sekizinci yüzyıldan itibaren tarih hakkında da eleştirel düşünmeye başladığına dikkat çekmektedir. Collingwood'a göre (2010: 40) bunun sebebi "tarihin, matematikle, teolojiyle veya deney ve gözleme dayanan bilim ile kavranamayacak özel bir biçime sahip olmasından ileri gelmektedir". Ortaylı'a göre, "tarihte fiziki evrende olduğu gibi fiziksel koşullar bulunmamaktadır" (2008: 99). Munslow da tarihin Ranke'nin yöntembiliminde olduğu gibi katı bir pozitivist yaklaşıma uygun olmayacak kadar "özel" bir alan olduğunu düşünmektedir. Munslow'a göre "tarih; hipotez-deney sırasını izlememesi, tümdengelimci mantığı kullanmaması, tartışmasız olgular üreten deneysel ve nesnel bir süreç olmaması sebebiyle fizik bilimlerdeki gibi doğrudan doğruya bir bilimsellik iddiasında bulunmamaktadır. Ayrıca, tarihçi yalnızca tarihsel olguları aktarmamakta, geçmiş hakkında özel bir form üreterek bunu sunmaktadır. Munslow, olguların bilimsel kriterleri sağlayacak bir masumiyete sahip olmadığını ileri sürmektedir" (2000: 12-19). Burke ise Ranke'nin tarih modelinin özellikle belgelere dayalı olma yaklaşımının; "öncüllerinden daha dar görüşlü tarihçiler yetiştirdiğini, toplumsal tarih ve sosyolojinin sırasıyla bilimsel olmadığı ve fazla bilimsel olduğu için yadsındığını" ifade etmektedir (1994:7). Febvre de tarihin yazılı belgelerle yapılacağını kabul etmekle birlikte "hiçbir yazılı doküman olmadan da örneğin kelimelerle, işaretlerle, jeologlarca incelenen taşlarla yapılabileceğini, yapılması gerektiğini" ifade etmektedir (2007:97). Tarih, tarihçi ve tarih yazımı ekseninde dönen, sosyoloji ve felsefenin de dâhil olduğu bu tartışma süreci dünya üzerinde günden güne değişen toplumsal, ekonomik ve kültürel koşulların değerlendirilmesini gerekli kılan, bu sebeple siyasaldan toplumsala doğru yönelen tarih anlayışlarının gelişmesine sebep olmuştur.

Toplumu ön plana çıkaran tarih anlayışından birisi 1920'li yıllarda Fransa'da Bloch, Febvre ile başlayan ve Annales Okulu olarak adlandırılan akımdır. "Annales Okulu, alternatif nüfus ve davranış teorilerini aynı zamanda coğrafya, psikoloji, dilbilimi kapsayan daha geniş, daha insani ve bütün insan etkinliklerini kapsayacak, olayların anlatsından çok yapıları çözümlemekle uğraşacak kurmacı bir tarih anlayışını ileri sürmektedir" (Burke, 1994:14-15; Munslow, 2000:22; Yelken, 2009:15). Munslow (2000)'a göre, toplumbiliminden esinlenen ve tıpkı Annales Okulu gibi kurmacı olarak tanımlanan bir diğer yaklaşım ise tarihsel değişime ekonomik olarak yaklaşan ve bu bağlamda sınıf sömürsünü vurgulayan Marksist tarih okuludur. Modernleşme ve toplumsal evrimin tarihsel niteliğini üretim biçimleri merkezinde ele alan Marksist kuram veya kapitalizmin Batı'da ortaya çıkmasını Protestan Etik ile açıklayan Weber'in tarih yaklaşımları sosyoloji ile tarih arasındaki ilişkilerin gelişmesine olanak sağlamıştır. "Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren

toplumsal kuramcılar ile toplumsal tarihçiler arasında bir amaç ortaklığı oluşmaya başlamıştır. Büyük çaplı toplumsal değişimlerin açıklamasında Weberci veya Marksist gelenekten istifade eden sosyal bilimciler tarihsel sosyoloji kavramının ortaya çıkmasını sağlamışlardır” (Yelken, 2009: 15). “Sosyolojinin yanı sıra antropoloji, coğrafya, iktisat gibi disiplinlerle olan ilişkilerin gelişmesi de hem tarihin bu disiplinlerle bütünleşmesini, hem de bu disiplinlerin tarihle bütünleşmesini ifade edecek şekilde ‘tarihsel coğrafya’, ‘tarihsel iktisat’ vb. gibi yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlamıştır” (Burke, 1994: 17). 1970’lerden itibaren ise tarih yazımında antropolojik bulgulara dayanan toplumsal tarihin önemi artmış ve postmodernist dönemin fikir akımları geleneksel, bütüncül tarih anlayışlarını değiştirmeye başlamıştır. Edebiyat ile bağlarını hiçbir dönem yitirmeyen tarih kavramı; Derrida, Foucault, Baudrillard gibi dilbilimci düşünürlerin post yapısalcı yaklaşımlarından etkilenmiştir. Yapısökümcü tarih olarak ifade edilen ve anlam kavramını sorgulayan bu tarih; modernizm tarafından kurulan her türlü anlayış biçiminin bir çözülme, parçalanma süreci yaşamasına işaret etmektedir.

Yapısökümü Kavramı ve Tarih Yazımına Etkisi

Yapısökümü kavramı modernizm sonrasına yani post modernist döneme ilişkin bir kavramdır. İlk kez post yapısalcı düşünür Derrida tarafından kullanılan bu kavram gerçeklik ve dil ilişkisini sorgulayan eleştirel bir düşünce biçimini ifade etmektedir. Metin ve anlam arasında başta Saussure olmak üzere yapısalcılar tarafından kurulan gösteren-gösterilen ilişkisini reddeden Derrida dilin gerçeği anlatmasını sorunsallaştırmıştır. Foucault, Barthes, Lyotard gibi post yapısalcı düşünürler gibi Derrida da “gösterilenin asla sona ermeyen bir anlamlandırma sürecinde bir uğrak olduğunu ve anlamın özne ile nesne arasındaki istikrarlı bir bağıntı içersinde değil, yalnızca gösterenlerin sonsuz, metinler arası oyunu içersinde üretildiğini düşünmektedirler” (Best & Kellner, 2011: 37). “Metnin dışında hiçbir şey yoktur” diyen Derrida’nın düşünceleri; doğruyu, gerçeği metnin içinde gören, nihai ve kesin bir anlamın varlığına inanan yapısalcı düşünceden farklıdır ve dil oyunlarının yaratabileceği sonsuz anlamlara dikkat çekmektedir. Bu sebeple Derrida (1978) metinlere yapı sökümü (deconstruction) tekniğiyle yaklaşmayı önermektedir. “Bu teknik, metinlerin bütünselleştirilemeyecek, bir toplam haline getirilemeyecek anlamlar üretimi olarak okunmasını önermektedir. Bu doğrultuda metnin içindeki kararsızlıklar, çelişki ve tutarsızlıkların peşine düşülmektedir” (Rifat, 1998: 136). Yapısökümü ilk çağrışımsal anlamından farklı olarak bir bozum, yıkımdan ziyade bir yeniden yapılanmayı, metni anlama gayretini ifade etmektedir. Yapısalcı düşünceden farklı olarak; bu anlama çabası sırasında metin karşısında okuyucu yeni anlamlar üretebilecek şekilde konumlandırılmaktadır. Güngör’e göre “yapısalcılığı izleyen postyapısalcılık yine söylemi ve metni ön planda tutmakla birlikte, okurla ilişkilendirerek değerlendirmeyi önerir” (2011: 206). Böylelikle merkez üreticiden tüketiciye doğru kaymakta ve bunun sonucunda pek çok okur tarafından yapılabilecek farklı anlamlandırmalar metnin çoklu anlamı olan bir yapı olarak kavranmasını sağlamaktadır.

Opperman’a göre post yapısalcı düşünce; metni kapatılmış, bitirilmiş bir yapı olarak değil, kendi içinde başka metinlerin izlerini taşıyan bir örgü veya göstergeler ağı olarak gör-

mektedir (2006: 2). Dilin dinamikliğine dolayısıyla anlam üretkenliğine işaret eden bu yaklaşım tarih yazımını önemli derecede etkilemiştir. Bu etkinin sonucunda yapısalcı yaklaşımdaki ikili karşıtlıklar (doğru/yanlış, anlamlı/anlamsız, merkez/çevre vb.) arasında var olduğuna inanılan mutlak gerçeğin, rasyonalitenin açığa çıkarılması anlayışı değişmiş ve tarihsel metinlerdeki bütüncül anlam yerine, dil oyunlarına uygun olan çok anlamlı kavramlar ön plana çıkarılmaya başlanmıştır. Tarih, dil ve anlam arasında yapısalcı düşünce tarafından inşa edilen bütünselliğe karşı duran bu yaklaşım aynı zamanda bir tarihselcilik eleştirisini içermektedir. Touraine'na göre tarihselcilik; "aydınlanma felsefesinin siyasallaşma sürecini temsil eden ilerlemecilik düşüncesi ile ilintilidir. Modernliği insan tîninin ilerlemesiyle, aklın başarısını ise özgürleşmeyle açıklayan tarihselci anlayış; toplumların içişlerindeki işleyiş o toplumları modernliğe götüren hareket olarak açıklamaktadır" (2000: 78-80). Bu durumda modernlik tarihsel ilerlemede nihai bir son olarak görülmektedir. İnsanı tarihin bir ürünü olarak gören, tarihsel anlamı yücelten, zamana ilişkin her şeyi tarihte arama ihtiyacını içeren tarihselcilik anlayışına en önemli eleştirilerden birisi Nietzsche tarafından yapılmıştır. *Tarihin Yaşamımıza Etkisi (Vom Nutzen und Nachteil der Historie für das Leben, 1874)* adlı eserinde "Nietzsche tarihselciliği tarihsicilik (ing:historicism) olarak adlandırmış ve olumsuz bir kavram olarak sunmuş, eleştirmiştir" (Özlem, 2009: 73). Tarih düşüncesinde Nietzsche'den etkilenen Foucault ise Batı merkezli çizgisel tarih veya ilerlemeci tarih anlayışını reddetmiş, arkeoloji ve soy kütüğü kavramları çerçevesinde tarihe farklı bir yaklaşım geliştirmiştir. Aydınlanmaya dayanan Batı düşüncesine muhalif bir yaklaşımı olan Foucault; bütünlükçü anlayışı reddeder biçimde cinsellik, delilik, hastalık, hapishane gibi karmaşık, sıra dışı olguların tarihi üzerine çeşitli çalışmalar yapmıştır.

Foucault'un düşünceleri; tarihin bir süreklilik olduğu, Batı'nın tarihsel gelişiminin tüm dünyaya örnek teşkil ettiği ve bu gelişim, ilerleme kapsamında tarihin sonuna, son insana ulaşıldığı yönündeki modernist tezlerle aykırıdır. "Foucault'un post yapısalcı tarih söylemi, Derrida'nın yapısökümü ve Said'in oryantalizm tezi ile birlikte Batı modernitesinin sorun-sallaştırılması amaçlanmaktadır" (Kahraman & Keyman, 1998: 70). "Foucault'a göre tarih kesintili bir şekilde ilerlemektedir ve kesintililik; bir tarihsel çağdan öbürüne geçişte şeylerin artık aynı biçimde algılanamayacağı, sınıflandırılmayacağı, nitelendirilemeyeceği ve bilinmeyeceği anlamına gelmektedir" (Best & Kellner, 2011: 64). Bu bağlamda Foucault farklı epistme evreni çerçevesinde Batı tarihini Rönesans, Klasik ve Modern dönem olmak üzere üçe ayırmaktadır (Urhan, 2010). Foucault bilgi biçimlerini bu şekilde tarihsel dönemlere ayırırken bilgi-iktidar ilişkisini vurgulamaya çalışmaktadır. Foucault bilginin nesnelliğini ya da tarafsızlığını sorgularken aynı zamanda egemenliğini böyle bir tarihsel bilgiye dayandırmaya çalışan iktidar da sorgulamaktadır. Foucault tarafından bilgi ve iktidar kavramlarıyla olan ilişkisi ortaya konulmaya çalışılan tarih kavramının bu denli önemli olmasının en önemli sebeplerinden birisi; bireylerin yaşam evrenlerini kurarken veya toplumların kendi kimliklerini ortaya koyarken tarihsel bilgidir ve dizgilerden bağımsız hareket edememeleridir. Tarih bilgisi aynı zamanda bir kimlik bilgisidir, fiziksel evrendeki varoluşsal dayanağı oluşturmaktadır ve toplumsal bütünlüğün sağlanmasında bir tutkal vazifesi görmektedir. Tarih bilgisinin; kimliklerin, dünya görüşünün inşa sürecinde kulla-

nım biçimi ise içinde yaşanılan dönemin tarih bilinciyle ilintilidir.

Tarih bilinci; tarih bilgisinin nasıl, hangi amaçla, hangi etkenler dikkate alınarak kullanılabacağına karar veren bir sürece işaret etmektedir. Örneğin White, “19. Yüzyıldaki tarih bilincinde tarih üzerine düşünmenin rekabet halinde olan yorumlama stratejileri arasında bir tercih yapmayı içerdiğini dile getirmektedir. Yapılan bu tercih hususunda yaslanılan dayanak ise epistemolojik olmaktan ziyade estetik veya ahlakidir” (2008: 14). Tabi White’ın burada sözünü ettiği tarih bilinci daha çok tarihçilerin, tarih yazıcılarının sahip olduğu bilinçtir. Zaman içerisinde özellikle kitle iletişim araçları sayesinde tarih bilgisinin kolay ulaşılabilir bir bilgi biçimi haline gelmesi, tarih bilincinin toplum-birey ekseninde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu eksendeki bir değerlendirme süreci günümüz toplumsal yaşamına ve bireylerin kimlik sorunlarına ışık tutacaktır.

Toplum ve Tarih

Toplumlar bir takım ortak değerler üzerine inşa edilen yapılardır ki ortak dil, ortak kültür, ortak din gibi kavramlara ilaveten ortak tarih de toplumu ayakta tutan kolektif bilincin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Bireylerin tarihleri olmamakla birlikte her birey içerisinde yaşadığı toplum tarafından belirlenen bir tarih bilincine sahip bulunmaktadır. Ayrıca yine bireyler tarihin akışına etki eden bir edimde bulunmuş iseler tarihi bir figür olarak tarih içerisinde yerlerini alabilmektedirler. Toplumlar, varlıklarını sağlamlaştırıp gelecekleri güvence altına alma kaygısıyla dil, kültür vb. eğitim vermekle birlikte bir tarih bilincini de bireylere aktarmaktadırlar. Bu bilincin edinilmesi toplumdan bireye doğru bir bilgi akışını içermektedir ancak bu tek yönlü bir süreç değildir zira Ortaylı’nın da belirttiği gibi “insan tarih bilincine sahip olarak geçmişini bilen, merak eden, yanlış da olsa bilmeye çalışan, geleceğe yönelik tahminler yapan, gelecek endişesi olan tek varlıktır” (2008: 9-10). Dolayısıyla insanlar da tarihi bilmek hususunda tarih kitapları-dergileri okumak, tarihi belgeseller, diziler veya programlar izlemek vb. faaliyetler aracılığıyla aktif konumda bulunmaktadır. İnsanlar toplumların ve kültürlerin tarihini bilmek istemekle birlikte; aile büyüklerinin anlatıları, anıları, fotoğraf veya yazıları sayesinde kendi geçmişlerini dolayısıyla kimliklerini de öğrenme gayesini taşımaktadırlar. Bu durumda White (2008) ve Munslow (2000)’un da düşüncelerinde görülebildiği gibi tarih kavramı geçmiş bir zaman diliminin anlaşılmasıyla sınırlı değildir, şuanın anlamlandırılması ve geleceğe ilişkin öngörülerde bulunulması hususunda tarihin işlevsel bir yönü bulunmaktadır.

Munslow, geçmişin şimdiki zaman için anlaşılır kılınmasının bir ihtiyaç olduğunu savunurken bu durumu özellikle yirminci yüzyıl Batı toplumları ile ilişkilendirmektedir. Ona göre “Batı’daki toplumsal, politik ve ekolojik devrimlerin, toplu savaşların ve yeni teknolojinin deneyimlenmesinde geçmiş kuran tarih anlayışları önemli rol oynamaktadır”. Munslow bu dönemde ortaya çıkan sosyolojik ve antropolojik kurmacı tarihlerin, 1970’lerden itibaren gelişen yapısökümcü tarihe kaynaklık ettiğini ileri sürmektedir. Munslow’a göre, “yapısökümcü tarih; geçmiş karmaşık bir anlatısal söylem olarak görmektedir ve anlamının bağımsız bilgi merkezli bireysel öznenen kaynaklandığı yolundaki modernist ampirist düşünceye bir meydan okuyuşu içermektedir” (2000: 21-22). Böylelikle Munslow da Foucault gibi modern özneyi sorunsallaştırmaktadır.

Aktay ise yapısökümü kavramının tarih alanına uygulanmasını “tarihbozumu” olarak nitelendirmekte ve toplumu oluşturan insanların sahip olduğu ortak tarih bilincinin akıbetini sorgulamaktadır. Aktay’a göre “günümüzde insanların ortaklık hissettikleri alanlar gittikçe azalmaktadır ve tarih de bu alanlar arasındadır. Bu durumda ortak tarih anlayışı da günden güne parçalanmakta, çözülmekte ve dağılmaktadır”. Aktay, “tarihbozumunun insanların herhangi bir tarih anlatısına inanmalarına imkân veren ortaklıkların bitmesi, dolayısıyla da toplumsallığın sona ermesi anlamında bir tarihin tükenişini ifade ettiğini belirtmektedir” (Aktay, 2010: 27). Toplumun sahip olduğu ortak tarih anlayışını etkileme potansiyeli bulunan unsurlardan birisi medyanın yazılı ve görsel araçlarıdır. Günümüzde medya, farklı düşünce ve ideoloji biçimlerinin temsiline olanak sağlayan bir alandır ve kitap, dergi, radyo yayınları, televizyon programları, sinema filmleri sayesinde farklı tarih anlatıları topluma sunulmaktadır. Bütünsel tarih anlayışını yapısökümüne uğratan bu yayınlar herkesin ideoloji, kimlik ve inanç evrenine uygun bir tarihe inanmasına sebep olmaktadır. Ayrıca televizyonun toplumsal alandaki popülerliği, televizyonda bir belgeselde veya dizi filmde ele alınan tarihsel dönemlere ilişkin çalışma hususunda araştırmacıları, tarihçileri özendirmekte böylelikle bir takım yeni veya yenilenmiş tarih çalışmaları yapılmaktadır. Günümüzde televizyon ve tarih arasında kuvvetli bir ilişki bulunmaktadır.

Televizyon ve Tarih

Görsellik üzerine kurulu günümüz dünyasında televizyon; hayatı doğrudan (haber programları, belgeseller, reality Showlar) veya dolaylı olarak (filmler, diziler, kurgusal canlandırmalar) temsil etme iddiası olan bir kitle iletişim aracıdır. Postman’a göre, “televizyon ışık hızıyla yayılan bir araç olarak şimdiki zamanı merkeze almaktadır”. Bu yüzden televizyon grameri geçmişten ziyade gösteri ve imaj politikasının egemen olduğu ‘şimdi’ki zamanın peşindedir. Televizyonun insanlara tarihsel bir perspektif edindiremeyeceğini savunan Postman’a göre bunun en önemli gerekçesi “televizyonun bütünden ziyade parçaya, imaja önem vermesidir” (2010: 152-154). Bu düşünceleriyle Postman televizyonun sürekli tüketim, sürekli yenilik, sürekli anındalık (şimdi’lik) özelliğine dikkat çekmektedir. Bu ise televizyondaki görüntünün, haberin bir sonraki görüntü ve haber sebebiyle eski, geçmiş, güncel olmayan konumuna düşmesini açıklamaktadır.

Televizyon, akıp giden yaşamı bir yandan temsil etmekteyken bir yandan da tarihselleştirmektedir zira televizyondaki temsiller tarihsel bir belge, metin haline gelmekte, belgelere egemen olmaktadır. Örneğin 12 Eylül saldırılarıyla ilgili belki binlerce sayfalık tutanak, yazı, kanıt bulunmaktadır ancak bunların hiçbiri uçakların İkiz Kulelere dalışını gösteren televizyon görüntülerinin insanlar üzerindeki etkisini, kalıcılığını sağlayamamaktadır. O görüntü, küresel politikaların değişmesine sebep olan bir anı tarihselleştirmektedir. Japonya’daki tsunami felaketi, Irak’da Saddam’ın devrilışı, Libya’da Kaddafi’nin katledilmesi gibi hadiselerin bir televizyon görüntüsü olarak tüm dünyaya servis edilmesi; televizyonun gerçeği doğrudan temsil ettiği iddiasını kuvvetlendirmektedir. Ancak tsunami, deprem vb. gibi doğa olaylarını bir yana bırakacak olursak insana ilişkin tarihi olayların temsil edilmesinde iktidardan, siyasetten, ekonomik çıkarlardan arınmış, bağımsız bir anlayıştan söz etmemiz çok da mümkün görünmemektedir. Zira televizyon, dördüncü

kuvvet olarak adlandırılan medyanın en önemli parçalarından biridir ve zamanın egemen ideolojileri ile ilişki içersindedir. Nitekim Althusser de (2003) televizyonu devletin ideolojik aygıtlarından biri olarak değerlendirmekte ve medyanın, iktidar tarafından sunulan yaşam biçimlerini meşrulaştırıcı işlevlerine dikkat çekmektedir.

Tarihi Diziler

Televizyon, güncelle, şimdiye önem veren bir kitle iletişim aracı olarak bir yandan akıp giden şuanı veya çok yakın geçmişi tarihselleştirirken bir yandan da dizi, film ya da belgeseller aracılığıyla çok eski bir tarihi olayı, olguyu, kişiliği güncelleştirebilmektedir. Günümüzde gerek özel gerekse devlet televizyonlarında tarihi ele alan birçok dizi film bulunmaktadır. Bu durum, Aktay tarafından “tarih patlaması” olarak ifade edilen ve “tarih bilgisinin alabildiğine çeşitlendiği, bu bilginin hayatımıza her zamankinden çok dâhil olduğu, tarihle ilgili ezberimizi bozacak bir sürü yeni bilginin sunulduğu bir toplumsal düzende” medyanın rolünü ortaya koymaktadır (2010: 13). Televizyon dizileri tarihsel bir dönem ya da olay hakkında izler kitleye çeşitli bilgiler aktarırken bu dizilerin yol açtığı toplumsal ilgi yeni tarih programlarının, belgesellerin ve kitapların ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu durumda aynı döneme veya olaya ilişkin birbirinden farklı görüşlerin temsil edildiği çoklu, seçmeli kısacası postmodern bir tarih algısı oluşmaktadır. İmançer de “televizyon dizilerinin çoklu dünyası, estetizmi, geçiciliği, betimlemedeki sıklığı ve büyüleyici anlatılarının postmodern olduğunu” ifade etmektedir (2003: 246). Dizilerin bu özellikleri televizyonun tarih ile kurduğu ilişkide yapısökümsel bir yaklaşımın varlığına işaret etmektedir zira tarihi diziler büyüleyici ancak birbirinden farklı tarihsel anlatılara vurgu yapabilmektedirler.

Tarihi filmleri ele alan Miller’a göre, “tarihi filmlerin ilgi çekici tarafı ele aldıkları döneme ilişkin bilgiler vermelerinden kaynaklanmaktadır ve bu filmlerde temsil edilen değişik yaşam tarzları, ilginç ve egzotik mekânlar izleyicinin ilgisini hemen yakalayabilmektedir” (1993: 94). Miller’ın tarihi filmlere ilişkin bu tespit ve düşünceleri tarihi diziler için de geçerlidir. İlginç yaşam tarzları, mekânların vb. gibi unsurların yanı sıra tarihi dizilerde kullanılan müzikler, oyuncuların kullandığı farklı jest ve mimikler, günümüz toplumsal yaşamında kullanılmayan davranış kalıpları ve toplumsal kuralların temsil edilmesi gibi etkenler de bu tür dizilerin ilgi çekiciliğini artırmaktadır. Bu dizilerin günümüz yaşamından çok farklı bir siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, askeri, dini sistemi yansıtmaları da toplumun hemen her kesimini kapsayıcı bir ilgi alanının inşasına olanak sağlamaktadır.

Munslow’a göre “bir tarihinin en temel işlevi geçmişteki olaylarla insan amaçları ya da faillik arasındaki bağlantıları anlamak ve bunları yazılı bir biçimde açıklamaktır” (2000: 15). Bir televizyon dizisinin işlevi ise tarihsel bir olgu ya da olaya ilişkin failer arasındaki ilişkilerin çeşitli çatışma unsurları üzerinden, televizyonun temsil gücü ve imkânlarını kullanarak yeniden yaratılmasını sağlamaktır. Bu noktada tarihsel gerçekliği anlama kaygısından ziyade kahramanlıkların, zaferlerin, entrikaların, gizli ilişkilerin, hainliklerin ön plana çıkarıldığı ilgi çekici bir dramatizasyon yaratma gayesi yer almaktadır. İzler kitlenin ilgisini çeken böyle bir dramatizasyon sayesinde tarihsel olgu ya da olay popü-

lerleşerek, sanki geçmişte yaşanmış değil günümüzde yaşanıyor gibi tartışılmaya, konuşulmaya başlayabilmektedir. Buna istinaden dizilerde temsil edilen tarihi figürlerin davranışları, verdiği kararlar ve hatta bu aktörlerin varlığı dahi sorgulanabilmekte, alternatif tarih akışları dizayn edilebilmektedir. Nitekim *Muhteşem Yüzyıl* dizisinin yarattığı gündem sayesinde o dönemi ele alan çeşitli tartışma programları yayınlanmıştır. Bu programlarda Hürrem Sultan-Kanuni arasındaki ilişki, Pargalı İbrahim'in neden öldürüldüğü, öldürülen Şehzade Mustafa Kanuniden sonra tahta çıkabilmiş olsaydı devletin yükselme döneminin daha uzun sürüp süremeyeceği vb. gibi çeşitli tarihi olaylar ve varsayımlar üzerinde durulmuştur. Ayrıca dizinin yarattığı etkiler haberlere konu edilmiş ve yayıncılık alanında Kanuni Sultan Süleyman, Hürrem Sultan, Pargalı İbrahim Paşa ve harem hayatına ilişkin birçok kitap yayımlanmıştır. Tüm bunlar popüler kültürün tarih alanındaki etkisine ve tarih bilgisinin çeşitli parçalara ayrılarak yapı sökümüne uğramasına işaret etmektedir.

İnsanların tarihe ve bu bağlamda tarihi dizilere olan ilgisi yalnızca geçmişin bilinmesine ilişkin bir meraktan kaynaklanmamakta; bugünü anlamlandırma, geleceğe yönelik planlama süreçlerinde rasyonel kararlar alabilme niyetini de içermektedir. Ayrıca günümüz toplumunun sosyo-politik, ekonomik ve kültürel yapısının, diğer toplum ve devletlerle olan ilişkilerdeki dostluk ya da düşmanlığın sebeplerinin anlaşılması için tarihin bilinmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Ancak buradaki hassas ve kritik husus; tarihin değerlendirilmesinde bugünün düşünce evreninden, ideolojik yaklaşımlarından, popüler yönelimlerinden bağımsız kalılabileceği düşüncesinin yaygınlığıdır. Oysa Aktay'a göre "insanlar bugünü geçmişin ışığında değil, genellikle geçmişi bugünün ışığından okumakta ancak hep tam tersini yaptıklarını zannetmektedirler" (2010: 12). Aktay'ın "geçmiş bugünün ışığından okumak" ifadesini yalnızca siyasal ve ideolojik açıdan değil aynı zamanda estetik, sanatsal ve beğeni biçimleri açısından da değerlendirmek gerekmektedir. Oskay'a göre (2010: 142-143):

Televizyonda yayınlanan belgeseller ve tarih dizileri tarihe ait olan konuları bugünün insanına ve bugünün reel toplumunun gereksinimlerine göre yeniden yazmakta, bununla da kalmayıp çok yakın zamanda gerçekleşmiş olayları bile tarih dizileri haline getirebilmektedir. Tarihi diziler bu yeniden yazım sürecinde günün insanının zamanı ve mekânı algılama biçimlerine göre yapıntı bir tarih oluşturmaktadırlar.

Bu durumda televizyon dizilerinde temsil edilen tarihsel bir olay, olgu ya da kişinin kavranması hususunda o olay, olgu ya da kişinin kendi gerçekliğinden ziyade günümüz insanının beğenisi, ilgisi, görsel algı biçimleri daha belirleyici görünmektedir. Bu anlamlandırma sürecinde bir metin olarak tarihi dizilerin karşısında izleyicinin bu şekilde üretken ve belirleyici olması ise postyapısal düşüncenin ortaya koyduğu yapı sökümü kavramına işaret etmektedir. Bu diziler bir tarih dönemini ele almakta, o dönemi parçalara ayırıp günümüz insanının ilgisini çekecek yönleri ön plana çıkarmakta, bütünsel bir anlam yerine herkesin seçmeli bir şekilde ele alabileceği bölünmüş anlamları inşa etmektedirler.

AMAÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın amacı; tarihi televizyon dizilerinin, tarihsel akışı günümüz kültürel, estetik, siyasal değerleri ve televizyonun görsel dil yapısı çerçevesinde ele aldığını ve böylelikle tarihsel akışı yapısökümüne uğrattığını ortaya koyabilmektir. Bu amaca ulaşılması için yapısökümü kuramı çerçevesinde oluşturulan yöntem, *Muhteşem Yüzyıl* dizisini bir metin olarak ele almış ve dizide inşa edilen çatışma alanlarının, kullanılan tarihsel bilginin analiz edilmesi mümkün kılınmıştır. Çalışmadaki bir diğer amaç ise haberler, tarih programları ve belgeseller aracılığıyla nesnel, objektif bir tarih bilgisi sunduğunu savunan televizyonun kurgusal tarih dizileri aracılığıyla öznel, sübjektif bir tarih anlayışını yarattığını ortaya koyabilmektir. Ayrıca tarihi dizilerin geçmişte yaşanmış ve sonlanmış bir tarihsel dönemi, yine geçmişte yaşamış tarihsel figürleri nasıl 'şimdileştirdiklerini', güncellediklerini gösterilebilir de istenmiştir. Çalışmada kullanılan yapısökümü yöntemi, dizinin, bütüncül tarih anlayışının temel argümanlarından yola çıkarak nasıl bölünmüş, öznelleşmiş bir tarih temsili ortaya çıkardığının anlaşılması sağlamıştır.

Dizinin tüm bölümlerinin oluşturduğu makro yapı araştırma evrenimizdir. *Muhteşem Yüzyıl* dizisinin saray yaşamı, iktidar savaşı, Osmanlı-Batı ilişkileri etrafında şekillenen tematik bir anlatıya sahip olması yine dizide harem, ordu, tarikatlar vb. gibi kurumların, temel karakterler arasındaki çatışmaların daimi varlığı örneklem alma açısından kolaylık sağlamıştır. Dizinin her bölümünün analiz amacına uygun bulguları içermesi sebebiyle rastgele örneklem alma yöntemi kullanılmış, bununla beraber çalışmanın güncelliği bakımından yakın tarihli bölümlere ağırlık verilmeye çalışılmıştır. Buna göre dizinin 6, 26, 50, 83, 88 ve 93. bölümleri analiz kapsamına dâhil edilmiştir. Bu bölümler incelenerek dizideki temel çatışma alanları tespit edilmiş, sonrasında bu çatışma alanlarında bulunan unsurlar arasındaki ilişki biçimleri incelenmiştir. Ayrıca dizinin siyasal ve toplumsal yaşam olan yansımaları da çeşitli örnekler vasıtasıyla ele alınarak dizideki tarih temsili alımlanmasına ilişkin sorunsala değinilmiştir. Dizide sunulan ve gerçeği ifade etmediği ileri sürülen tarihsel bilgi ve temsiller de günümüz düşünsel yapısı ile ilişkilendirilerek irdelenmiştir.

BULGULAR

Çalışmada tarihi televizyon dizilerinin popüler bir örneği olan *Muhteşem Yüzyıl* dizisinin, tarihsel akışı kronolojik olmasa da anlamsal olarak etkilediği, bu etkinin toplumsal yaşamda, ideolojik yaklaşımlar ekseninde bir yansıma oluşturduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Dizinin harem yaşamını, kadınlar arasındaki iktidar savaşlarını, bilindik tarih yaklaşımlarının aksine merkezi bir konuma oturttuğu ortaya konmuştur. *Muhteşem Yüzyıl* dizisinin tarihsel olayları öznel bir sebep-sonuç ilişkisine indirgediği, bununla beraber tarihsel figürleri de korkuları, zaafı, hayalleri, aşkları ile ele alarak izleyici için kolay bağ kurulabilecek bir temsil yapısı oluşturduğu bulunmuştur. Bu ve benzeri bulgular, dizideki yapısökücü tarih yaklaşımının ortaya konulmasını kolaylaştırmıştır.

***Muhteşem Yüzyıl* Dizisinin Yapısöküm Yöntembilimiyle Çözümlemesi**

2011 yılında Show TV’de yayınlanmaya başlayan *Muhteşem Yüzyıl* dizisi 2012 yılından itibaren Star TV bünyesinde izleyiciye ulaşmaktadır. Tarihi dizinin temel konusu; Osmanlı İmparatorluğu’nun en önemli padişahlarından biri olan Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaşananlar ve özellikle saray-harem yaşamındaki iktidar mücadeleleridir. Sultan Süleyman’ın yanı sıra Hürrem Sultan, Sadrazam Pargalı İbrahim Paşa, Mahidevran Sultan, Hatice Sultan, Şehzade Mustafa vb. gibi tarihi figürler dizide temsil edilmektedirler.

Muhteşem Yüzyıl dizisi, yayınlanmaya başladığı günden beri çeşitli kesimler tarafından eleştirilmiş hatta bazı siyasal topluluklar tarafından protesto edilmiştir.¹ Diziye yönelik eleştirilerin bir bölümü Osmanlı tarihinde uzmanlaşmış olan tarihçi ve araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Dizideki yemek sofralarında kullanılan materyallerin o döneme ait olmadığı, bazı giysilerin özellikle de kadınların giydiği dekolteli giysilerin Osmanlı’da kullanılmadığı, salgın hastalık sebebiyle padişahların dudaktan öpüşmemesine karşın dizide öpüşme sahnelerinin varlığı, dizide temsil edilen kimi karakterlerin tarihte var olmaması (örn.Firuze) gibi çeşitli eleştiriler getirilmiştir.² Daha çok dizinin senaryo-üretim öncesi ve hazırlık (ing: pre-production) aşamasına ilişkin olan bu eleştiriler, dizinin tarihsel gerçekliği yansıtmada sorunsallık olduğu düşüncesine işaret etmektedir. Alanın uzmanları tarafından hata-yanlış olarak tanımlanan bu temsillerin dizinin yeterli tarihi danışmanlık bilgisi almamasından kaynaklanması da bir ihtimal olmakla birlikte sebeplerden biri de dizi anlatısının günümüz televizyon dizisi kriterlerine göre hazırlanmış olmasıdır. Nitekim günümüz dizi anlayışında bir aşkın temsil edilmesinde öpüşme sahneleri gayet doğal bir anlatı biçimi haline gelmiştir. Dolayısıyla eleştirilen öpüşme sahneleri veya müstehcenlik tarihi gerçekliği çarpıtmak isteğinden değil, popüler televizyon diline uygun hareket etme isteğinden ileri gelmektedir.

Muhteşem Yüzyıl dizisine, tarihi gerçeklere uygun olmadığı yönünde özellikle de tarihçi veya uzmanlar dışında kalan toplumsal kesimler tarafından ciddi eleştiriler yapılmaktadır. Devleti temsil eden önemli siyasi figürlerin de zaman zaman dâhil olduğu bu eleştiri süreci, dizinin dilsel ve görsel söylemini hedef almaktadır. Nitekim dizinin müteakip bölümlerinde Hürrem Sultan’ın namaz kılariken gösterilmesi, Kanununin öpüşme sahnelerinde yer almaması ve devlet işleriyle daha fazla ilgilenir biçimde temsil edilmesi, Firuzenin apar topar saraydan çıkarılması vb. gibi gelişmeler bu eleştiriler ile ilişkilendirilmektedir. Siyasilerce veya çeşitli toplumsal grupların temsilcileri tarafından yapılan eleştirilerin temelinde bir kimlik bilinci ve ideolojik yaklaşım bulunmaktadır. Zira dizide bazı temsiller, kendini ve dünyayı tanımlamada Osmanlıyı ata, ced, ecdad olarak dinsel ve tarihsel açıdan saygın ve kutsi bir konuma yerleştiren toplumsal ve siyasal grupların tarih anlayışları, ideolojileri ile örtüşmemektedir. Nitekim Aktay, tarihin kavranış biçimlerinin kimliklenme süreci açısından işlevselliğine ve özellikle mevzu Osmanlı tarihi olduğunda ‘amaca özel’ anlatılara dikkat çekmektedir. Aktay’a göre, bu nedenle “Osmanlı’yı konu edinen bir araştırmanın sorunu geçmişin aydınlatılması değil, bugünkü varoluş ve kimlik sorunlarıdır. Osmanlı’yla ilgili her sorun, geçmiş bir olayın aydınlatılması yoluyla dolaylanmış olsa dahi esasen kendimizi bugün nasıl gördüğümüzle alakalıdır” (2010: 123,124). Dolayısıyla

Osmanlı tarihinde siyasi, askeri, ekonomik vb. açılardan zirve olarak kabul edilen bir dönemi ele alan *Muhteşem Yüzyıl* dizisindeki bazı anlatı biçimleri kimi toplumsal ve siyasal grupların bugünkü varoluş ve kimlik söylemlerine uygun görünmemektedir. Bu gruplarca en çok eleştirilen unsurların başında ise dizide harem yaşamının ön plana çıkarılması, sultanın cinsellik içeren anlatımlarla temsil edilmesi, kadının devlet idaresinde oynadığı rol vb. gibi anlatılar yer almaktadır. Yapılan eleştirilerde; din, kültür, milli duygu, ahlâk anlayışı gibi kimliğe ilişkin kavramlar hususundaki hassasiyet önemli rol oynamaktadır.

Cumhuriyet'in kuruluş ideolojisi her ne kadar geçmişten bir kopuşu, yeni bir başlangıcı ifade ediyorsa da Ortaylı'nın da belirttiği gibi "Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu ile zirve yapan Türk tarih birikiminin devamı olan bir devlettir" (2008:152). Her alanda Osmanlı'nın mirasçısı olan hatta Osmanlı'dan kalan borçları dahi üstlenen Türkiye'nin bu özelliği resmi tarih anlatılarında yer almaktadır. Özensele şöyle demektedir (2009:233):

Resmi tarih yazımları bütüncül, başı sonu belli, ayrıntılara fazla girmeyen, nesnellığe önem veren ancak kendi anlatılarını konu üzerindeki tek anlatı biçimi olarak gösteren, otoriter metin tiplerine örnek teşkil etmektedirler. Gayri resmi tarih yazımları ise bölük pörçük olmakla birlikte resmi tarih yazımının argümanlarına ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden gayri-resmi tarih anlatıları ironik, öznel ve oyuncu metinlerdir.

Muhteşem Yüzyıl dizisinde ele alınan dönem, olay akışları ve tarihsel figürler resmi tarih bilgisi olarak diziye dâhil edilirken, olayların gelişim ve oluş biçimleri, tarihi figürler arasındaki ilişki örgüsü, harem yaşamının ve kişisel ihtirasların ön plana çıkarılması ise gayri resmi tarih bilgisi olarak dizinin kurmacasına katkı sağlamaktadırlar. Dizinin tarihsel bir dönemi öznel ve oyuncu metinlerle dramatize etmesi gayri resmi bir tarih anlayışını temsil ettiğini ortaya koymaktadır.

Dizinin gayri resmi tarihi ve öznel bakış açısını temsil etmesinin sebeplerinden birisi tarihi anlatılarda genellikle dışlanmış, gizlenmiş, önemsenmemiş veya yeterli bilgi sahibi olunmayan alanların veya merkezi, bilgi sahibi olunan bir alanın bilinmeyen yönlerinin ön plana çıkarılmasıdır. Dizinin, harem merkezli bir tarihsel bakışa sahip olması, olayların oluş sebeplerini makro politiklardan ziyade kişisel sebeplere dayandırılması vb. gibi faktörler dizinin tarihe yapısökümcü bir okumayla yaklaştığını ortaya koymaktadır. Örneğin dizinin 93. Bölümünde yer alan anlatıya göre: İstanbul'da kadınlar için kurulan bir pazar dolayısıyla Avrat Pazarı olarak anılan yere 16. yüzyılda Hürrem Sultan tarafından hastane, cami ve külliye yaptırılması Hürrem Sultan'ın kendi geçmişine dayandırılmaktadır. Dizide Hürrem Sultan, inşaat alanında kalacak olan evini satmaya yanaşmayan kadına bizzat gitmekte ve ailesinden koparılışını, avrat pazarında satılmasını gözyaşları içinde anlatarak yapılacak olan hayır kurumları sayesinde pazarın kapanacağını, kadınların acılardan kurtulacağını dile getirmektedir. Bu söylemler içsel bir durumun dışavurumunu simgelemekte ve tarihsel gelişmeleri öznelletirmektedir.

Muhteşem Yüzyıl dizisinde olay ve olguların yanı sıra tarihi figürler de ön plana çıkarılmakta ve bu figürler, çatışmanın tarafları olarak izleyiciye sunulmaktadırlar. Tarihi figürler, dizinin karakterleri haline getirilmekte ve böylelikle izler kitlenin tarihi figürlerle bir ilişki kurmasını sağlamaktadır. Postman, "televizyonun en güçlü tarafı, kafalarımıza

soyutlamalar değil, kalplerimize kişilikler sokmasıdır” derken televizyon karakterlerinin izler kitle üzerindeki etkisini ve onlarla kurduğu yakınlığı kastetmektedir (2010: 138). Dizide Kanuni Sultan Süleyman, Pargalı İbrahim Paşa, Hürrem Sultan vb. gibi temel karakterler Chion’un ifadesiyle “basitçe iyi ya da kötü olarak değil, geçmiş deneyimlerinin ortaya çıkardığı kişilikleriyle” işlenmektedirler. Chion’a göre “birinin geçmişini biliyor ve kişiliği üzerindeki etkilerini görüyorsak, yaptıklarını psikolojik açıdan (ahlaki açıdan öyle olmaması gerektiği halde) haklı bulabiliriz” (1992: 112). Nitekim dizinin anlatısı tarihsel karakterlerin tepkilerini ve edimlerini (çoğu zaman insani açıdan onaylamasak da) anlamamızı kolaylaştırmaktadır. Ancak yine de kurulan bu yakınlık ya da anlayış durumu tarihsel figürlerin tarihe etki eden kararlarının günümüzde tekrar sorgulanması yoluyla popülerleşmesine engel görünmemektedir. Nitekim *Muhteşem Yüzyıl* dizisi yarattığı toplumsal ve medyatik etki sayesinde böyle bir popülerleşmeyi sağlamaktadır.

Muhteşem Yüzyıl dizisinin, tarihi, popüler kültürün ilgi alanı haline getirmesindeki başarısının ölçütlerinden birisi gündem belirleme gücünün bulunmasıdır. Nitekim 500-600 yıl önce yaşanmış bir döneme ilişkin tartışmalar, dizinin yayınlandığı bölüm konusuna, olaylarına uygun bir zamanlamayla yapılandırılmaktadır. Örneğin; dizide Pargalı İbrahim Paşa’nın boğdurulması ve saraydan gece yarısı gizlice çıkarılıp bilinmeyen bir yere gömülmesinin gösterilmesinin hemen ardından yazılı ve görsel basında çıkan haberler Pargalı İbrahim Paşa’nın mezarının bulunduğu ve hatta insanların mezar başına gelip dualar ettiğini duyurmaktadır.³Yine mezarın bakımsız ve harap halde olduğu kamuoyuna dramatik bir şekilde aktarılmaktadır. Mezarın varlığının ve yerinin ancak dizide Pargalı’nın öldürülmesinin ardından kamuoyu gündemine getirilmesi; televizyon dizilerinin, televizyonun haber, magazin, belgesel gibi diğer televizyon formatları ve radyo, internet, gazete gibi diğer kitle iletişim araçlarıyla ve tüm hepsinin tarih kavramıyla olan popüler ilişkisini ortaya koyması bakımından manidardır (Resim 1: 38).

Muhteşem Yüzyıl dizisindeki bu yaklaşım bir yandan dizinin dramatik yapısına katkı sağlamakta diğer yandan ise tarihe ilişkin yeni-güncel okuma ve anlamlandırmalara olanak sağlamaktadır. Dizi, tarihsel olaylar ile tarihsel figürler arasında izler kitlenin yorum gücünü de ön plana çıkaran farklı ilişkiler tesis etmektedir.

Televizyon ve tarih arasında, ‘gerçeklik’ yerine popüler dramatizasyon biçimlerinin belirlediği bir ilişkinin varlığı *Muhteşem Yüzyıl* dizisinin anlatısında da tespit edilmektedir. Nitekim tarihsel gerçeklerin ve bilgilerin doğrulanmadığı çeşitli temsiller günümüz televizyon dilinin gerekleri olarak diziye dâhil edilmişlerdir. Örneğin; dizinin çeşitli bölümlerinde Kanuni Sultan Süleyman’a, Hürrem Sultan’a veya Şehzade Mustafa’ya suikast girişimlerinde bulunulmuş ve bölümler tam suikast anında sonlandırılarak sonuç bir sonraki bölüme saklanmıştır. Oysa Kanuni’nin sefer sırasında hastalık sebebiyle, yine Hürrem’in hastalıktan öldüğü, Şehzade Mustafa’nın ise babası tarafından boğdurulduğu tarihsel ‘gerçeklik’lerdir. Dizide gerçeklikleri doğrulanamayan temsillerin yer almasının sebebi senaryo yazımının bir takım ilkeleridir. Chion’un belirttiği gibi “senaryolar en yaygın biçimde sürekli bir dramatik ilerlemeye göre yazılırlar ve ilke olarak doruk noktaları filmin sonuna doğru yer almaktadırlar” (1992: 171). Buna istinaden gerçekliği şüpheli suikast girişimlerinin veya bir takım başka temsillerin (Örneğin; Hürrem Sultan’ın, Hatice Sultan’ı

ağır bir şekilde darp etmesi) dizi bölümlerinde doruk noktası olarak sunulması; drama-
lojik yapıyı güçlendiren, tarihi gerçeklerden ziyade şimdiyi hatta izleyicinin devamlılığını
sağlamak amacıyla geleceği merkeze alan anlatılardır. Bu durum televizyonun tarihsel
perspektif ile olan ilişkisinin reddeden ve şimdiyi ön plana çıkaran Postman (2010)'ın
düşüncelerini doğrular niteliktedir.

Muhteşem Yüzyıl dizisi, modern söylemdeki tek doğrulu, tek yönlü, ilerlemeci, bir mer-
kezde birleşen tarihsel totalci anlayışa karşın özneyi merkezisizleştiren, çok yönlü, farklı
çatışma alanları inşa eden, öznel, kavramları değil kişileri ön plana çıkaran bir tarih an-
layışını temsil etmektedir. Dizi, tarihten bir kesiti ele alıp dramatize ederken bu kesitin
öncesi ve sonrasıyla ilgilenmemektedir. Dizide zaman zaman kullanılan geçmişe dönük
istisnai kıyaslamalar da neden sonuca dayanan ilerlemeci bir anlayışı değil öznelliği ve
duygusallığı güçlendirmektedir. Örneğin; Hatice Sultan, eşi Pargalı İbrahim'i öldürten
abisi Kanuni'ye "*Sen abim olamazsın. Benim abim vicdanlı, adildir, zalim değildir. Göz-
lerinde bakınca babamı görüyorum*" derken babaları Yavuz Sultan Selim ile abisi Kanuni
Sultan Süleyman'ı kıyaslamaktadır (83.Bölüm). Sultan Selim'in, şehzadeliği zamanında
Süleyman'a gönderildiği iddia edilen zehirli kaftan olayına atf yapan bu ifade iktidarın
insancıl duygular üzerindeki etkisini sorgulayan duygusal bir anlatımdır. Böyle bir anlatı
şekli, Sultan Süleyman veya Yavuz Sultan Selim gibi tarihi figürleri tarihsel açıdan değil,
bir baba, bir ağabey, bir oğul, bir eş olarak değerlendirmekte, onların da iyi veya kötü bir
takım insani özellikleri olduğunu izleyiciye aktarmaktadır.

Dramatik anlatıların temel yapıları çatışma üzerine kurulmaktadır ve filmler ya da dizi
filmler, çatışan güçler arasındaki belirsiz ve kuşkulu ilişkiden beslenmektedirler. Özellikle
dizi filmler sürekli devam eden bir yapıda inşa edildikleri için çatışma alan ve konuları-
nı sürekli geliştirmek, yenilemek durumundadırlar. Miller'a göre, "çatışma kavramı dra-
matik yapıda zıtlıklar ağını veya öykü çizgisinin başlangıcını ifade etmektedir. Buna göre
kişiyi karşı kişi, kişiyi karşı grup, kişiyi karşı doğal güç ve kişiyi karşı kişinin kendi değer
yargıları çeşitli çatışma alanları bulunmaktadır" (1993: 41-42). *Muhteşem Yüzyıl* dizisin-
de yaratılan çeşitli çatışma alanları sayesinde tarihe farklı bakış açıları kazandırılmaktadır.
Yapısalcı yaklaşımdaki doğru/yanlış, anlamlı/anlamsız gibi bir takım karşıtlıkları da bula-
nıklaştıran çatışma alanları şöyle sıralanabilmektedir: Harem-Devlet ilişkileri, Din-Devlet
İlişkileri, Yöneten-Yönetilen ilişkileri, Müslim-Gayrimüslim ilişkileri, Kadın-Erkek ilişkileri,
Batı-Osmanlı ilişkileri, İçsel Çatışma.

Harem-Devlet İlişkileri

Muhteşem Yüzyıl dizisindeki en temel çatışma alanı olarak Harem yaşamı tasvir edilmek-
tedir. Harem, gerek kendi içindeki güç ve iktidar mücadelesi gerekse devlet idaresinin
aldığı kararlardaki etkisiyle ön plana çıkarılmaktadır. Babadan oğla (pederşahi) geçen bir
iktidar anlayışının bulunduğu Osmanlı İmparatorluğunda iktidara geçecek olan şehzade-
nin annesinin harem en güçlü kadını olması gerçeği, padişahın erkek çocuk sahibi olan
harem kadınlarının uzun, planlı, zorlu bir çatışma sürecine girmelerine sebep olmuştur.
Nitekim dizide Hürrem Sultan ve Mahidevran Sultan arasındaki çatışmada padişah eşi
olma yarışından sonraki en güçlü çatışma padişah annesi olma çatışmasıdır. Yine dizide

Süleyman'ın kız kardeşleri ile Hürrem Sultan arasında yaşanan çatışmaların temelinde kız kardeşlerin eşlerinin vezirliği ile Hürrem'in kendi istediği vezirlerin farklı olması yer almaktadır. Dizide Hürrem Sultan'ın en büyük amacı olarak Süleyman'ın haremdeki diğer kadınlar ile kendi soyundan gelen diğer kadınlardan etkilenmemesi ve Süleyman'dan sonra tahta kendi doğurduğu şehzadelerden birinin geçmesidir. Dizide Pargalı İbrahim Paşa'nın Sultan Süleyman tarafından öldürtülmesinin en önemli sebepleri arasında Hürrem Sultan'ın aleyhte propagandası ve entrikalarının etkisi gösterilmiştir. Dizide temsil edilen tarihi kişiliklerin hemen hepsinde iktidar ve güce sahip olma hırısı, bu hırs peşinde çoğu zaman entrikalarla, tuzaklarla dolu bir yol tanımlanmıştır. Harem ve Devlet arasındaki ilişki de bu tanımlamaya uygun bir dille dizinin söyleminde temsil edilmektedir.

Devlet Dini –Tarikatlar

Osmanlı İmparatorluğu hilafet gibi bir dini kuruma sahip olmakla birlikte teokratik bir devlet değildir. Nitekim Müslüman devletlerin, dini bir sınıfın iktidarına dayanan teokrazi yönetiminin Emeviler döneminden itibaren ortadan kalktığı ve bu devletlerin saf, çıplak bir dünyevi devlet oldukları da İslam tarihçisi ve siyaset bilimcisi İbni Haldun tarafından da ifade edilmiştir (Arslan, 1998: 93). Ancak yine de Osmanlı'da şer'î hukuk uygulanmaktadır ve devlet tarikatların varlığına müsaade etmekle birlikte ortodoksi bir İslam anlayışının takipçisi konumdadır. Nitekim dizide Pargalı İbrahim Paşa, Anadolu'da ortaya çıkan Şii karakterli Celali İsyanlarını şiddet kullanarak bastırmıştır. Ezoterik inanca sahip bir derviş olan İsmail Maşuki de yine devlet İslamına (ortodoksiye) uygun olmayan düşünceleri sebebiyle idam edilmiştir. Dizide dönemin ünlü din adamı Ebu Suud Efendi de temsil edilmektedir ve Ebu Suud Efendi dinin devlet idaresinde, devletin varlığını korumaya yönelik kullanımını temsil etmektedir. Sultan Süleyman'ın Pargalı İbrahim'i öldürtmesinde kendi yeminini bozmadan hareket etmesini de Ebu Suud Efendi sağlamaktadır.

Yöneten-Yönetilen İlişkileri

Dizinin temel konusu devleti yönetenler arasındaki ilişkiler dizisi olmakla birlikte toplumsal düzene, yönetilenler-halk ile yönetenlerin ilişkisine de değinilmektedir. Toplumsal düzende köleliğin varlığı, halkın adaletli, güçlü, halkın refahını sağlayan, dini değerleri koruyan ve yücelten bir padişahı arzu ettiği dizideki çeşitli anlatılarla tasvir edilmektedir. Nitekim Kanuni Süleyman bu vasıfları sağladığı için halk tarafından sevilmektedir. Pederşahi bir iktidar ile yönetilen Osmanlıda halkın yönetime katılması söz konusu değilken, halkın gözünde devletin meşruiyetini zor durumda bırakacak isyanlara ve ezoterik düşüncelere kesinlikle taviz verilmediği dizi anlatısında ele alınmıştır.

Osmanlı'da saltanat düzeni olmakla birlikte yönetilen kesimdeki akıllı, becerikli kişilerin devlet içersinde yükselmesine olanak sağlayan bir devşirme-kölelik sistemi de bulunmaktadır. Nitekim Hürrem Sultan ve Pargalı İbrahim Paşa gibi isimler kölelikten gelerek devletin en üst düzeylerine çıkmayı başarmış tarihsel figürlerdir. Dizi anlatısı, bu sistemin devletin yapısı içersindeki yerini sorgulamamakta ancak kişilerin bu sistem sebebiyle yaşadıkları travmatik durumları duygusal bir biçimde ele almaktadır. Nitekim dizinin çeşitli bölümlerinde Hürrem Sultan ve Pargalı İbrahim Paşa'nın yaşadıkları, topraklarından, ailelerinden kopuşları hüznü bir hikâye şeklinde aktarılmıştır ve bu temsil televizyon diline

son derece uygundur. Televizyon dilinin görsel işitsel öğelerinin başarıyla kullanılması, izler kitlenin bu tarihsel figürlerin yaşadığı acıları kavrayabilmesini olanaklı kılmaktadır.

Müslim-Gayrimüslim İlişkileri

Dizide Müslim ve Gayrimüslimlerin Osmanlı tebaası olarak bir arada yaşadığı tasvir edilmektedir. Ancak özellikle devlete yakın konumlarda temsil edilen gayrimüslim karakterler güvenilirmez, zengin, hesapçı bir çerçeve içerisinde tanımlanmaktadır. Bu gayrimüslimler çoğu zaman zengin hatta saraya dahi borç verecek kadar zengin tüccarlardır ve kendilerine yönelik bir takım imtiyazlar, menfaatler peşindedirler. Osmanlı'nın kendi sınırları içerisindeki Müslim ve gayrimüslimler arasında doğrudan bir çatışma gösterilmemekle birlikte gayrimüslimlere karşı bir temkinlilik sezilenmektedir. Ayrıca Osmanlı'nın diğerleri ile kurduğu ilişkide bir millet unsuru değil ümmet unsuru Müslimlik ve gayrimüslimlik ön plana çıkmaktadır.

Kadın-Erkek İlişkileri

Dizide yer alan kadın ve erkek karakterler arasındaki ilişkileri belirleyen temel faktör saltanattır. Saltanata sahip veya ait olan kadın ve erkekler saltanat sahibi olmayan kadın ve erkeklerle üstün görünmektedirler. Erkek ve kadın arasında erkek lehine olan toplumsal üstünlük vasfı ise saltanattan sonra ikinci planda gelmektedir. Örneğin Hürrem Sultan saltanat sahibi olan eşi Kanuni sayesinde vezirlere hatta baş vezire söz geçirmektedir.

Batı-Osmanlı İlişkileri

Dizide Kanuni'nin en önemli amacı Batı'ya doğru ilerlemek ve özellikle Papa'nın Osmanlı ilerleyişine karşı yaptığı organizasyonları, siyasal ve askeri birliktelikleri dağıtmaktır. Kanuni'nin güç aldığı en önemli dayanaklardan birisi İslami söylemdir. Aynı düşünceyi paylaştan İnalçık da, Kanuni Sultan Süleyman Yüce Allah'ın kendisini hilafet ve saltanat makamına getirdiğini dile getirmiş ve bu durum Ebusuud Efendi'nin padişahı tasvirinde de belirtilmektedir. Bir gaza geleneği ile İslam'ı korumak ve yüceltmek Osmanlı padişahlarının ve tabii ki Sultan Süleyman'ın görevi olarak görülmüştür (326-329). Böylelikle Batı, gayrimüslim bir yapı olarak kavranmakta ve dolayısıyla İslam'ın bayrağının dalgalandırılması için uygun bir hedef olarak görülmektedir. Dizide Osmanlı-Batı çatışması, harem içerisindeki çatışmanın ardından güçlü olarak verilmektedir. Dizinin, Osmanlı-Batı ilişkilerine yönelik olarak Türk toplumu açısından çok farklı okumalar önermediği ancak günümüze kadar Batı'nın tarih tezleri ile beslenen uluslar arası diğer izler kitle için yeni tarih bilgisi, bakış açısı sunduğu söylenmektedir. Böylelikle dizi, uluslar arası alanda bir yapısökümü etkisi sağlamaktadır.

İç Çatışmalar

Muhteşem Yüzyıl dizisi Kanuni Sultan Süleyman'ı mutlak hükümdar, nihai karar verici olarak çerçevelemektedir. Ancak dizinin dramatik kurgusu Kanuni'nin aldığı bir takım kararlar veya kazandığı zaferler sonrasındaki içsel durumuna ilişkin bir çatışma-telkin durumunu sunmaktadır. Örneğin; Mohaç Savaşı'nın kazanılmasının ardından dünyanın en kudretli hükümdarı olan Kanuni, kazandığı zaferin, edindiği payenin kendi kibrini, gururu-

nu ele geçirmemesi için iç sesiyle kendini telkin etmekte ve ölümü hatırlamak maksadıyla geceyi bir mezar çukurunda geçirmektedir. (Resim 2: 38)

İçsel çatışmanın temsil edilmesi hususunda rüyalar, kâbuslar işlevsel bir rol oynamaktadır. Nitekim Defterdar İskender Çelebi'yi idam ettiren Kanuni'nin bu idamın haksız yere yapıldığına ilişkin kâbuslar görmesi, anlatıdaki dramatisasyonu artıran bir içsel durum olarak yer almıştır. Ancak dizinin bugüne kadar yayınlanan bölümlerinde Kanuni için en zor olanı Pargalı İbrahim'in boğdurulmasına giden süreçte yaşadığı içsel çatışmalarıdır. Kanuni, dostluk, vefa duygularıyla ihanete uğramışlık hisleri arasında bir çatışma yaşamış ve zor bir karar vermek durumunda kalmıştır. İçsel bir sürecin bu şekilde temsil edilmesi daha önce değindiğimiz gibi tarihi bir figürü; çatışmaları, zaafı, iyi-kötü yönleri olan insani vasıflarıyla konumlandırmaya örnek teşkil etmektedir. Kanuni'nin içsel çatışmasını yansıtan çeşitli rüyalar gösterilmiş, yine diğer tarihi figürler de çeşitli içsel çatışmalarla tasvir edilmiş ve böylelikle tarihi olayların sebep-sonuç ilişkilerinde resmi tarih yazımından farklı argümanlar ön plana çıkarılmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Muhteşem Yüzyıl dizisi, bir televizyon metni olarak tarihten bir kesiti çıkarıp almakta ve bu tarihsel kesiti yapısökümüne uğratarak döneme ilişkin bütünsel/meta anlatıyı tartışılır kılmaktadır. Dizide söz oyunları ön plana çıkarılmakta, çok çeşitli çatışmalara ve birincil-özel ilişkilerin çevresinde gelişen anlatılara yer verilmektedir. Bu durum, dizide ele alınan tarihi döneme ilişkin gayri resmi veya doğruluğu tam onaylanmamış bilgilere dayanan bir söylemi oluşturmaktadır. Osmanlı döneminde padişahın özel alanını ifade eden bir kurum olan harem dizinin odak noktasındadır ve dizinin dramatik yaratıcılığı harem yaşamını, iktidar ilişkilerini genellikle ezber bozan bir üslupla ele almaktadır. Bu sebeple, temel bir tarihsel bilgi üzerine inşa edilen kurgusal bir metin olan *Muhteşem Yüzyıl* dizisi, tarihte tek bir hakikat kaynağı olamayacağı ön kabulüne dayanan postmodernist paradigmaya uygun görünmektedir.

Dizide tarihi figürlerin; hırs, kıskançlık, rekabet, aşk, şehvet, gösteriş, iyilikseverlik, inanç, güvensizlik (hayatta kalma endişesi), entrika gibi duygu ve kavramların etkisinde gösterilmesi günümüz televizyon dilinin söylemsel ve estetik boyutlarına uygun düşmektedir. Bunlar hemen her popüler televizyon dizisinde rastlanabilecek temalardır ve *Muhteşem Yüzyıl* dizisinin diğer dizilerden temel farklı aynı temaların "tarihi" figürler üzerinden, tarihsel kronolojiye uygun düşecek bir olaylar dizgesi çerçevesinde anlatılmasıdır.

Muhteşem Yüzyıl dizisi, yarattığı etkiyle tarihsel bir dönemi günümüzün popüler yaşamına dâhil ederken, Osmanlı İmparatorluğu'nun kavranmasındaki kimliksel tartışmaların da yeniden alevlenmesine yol açmıştır. Bu durum gerek dizinin izler kitlesinin, gerekse tüm kamuoyunun tarihi, kendi dünya görüşleri ve kimlik algıları üzerinden yeniden okumasını sağlamaktadır. Tarihe ilişkin nesnellik kriterinin ve tarih bilgisinin doğruluğunun sorgulandığı günümüz dünyasında *Muhteşem Yüzyıl* dizisi tarihi figürler merkezinde gelişen yeni bir gerçeklik yaratmaktadır. Bu yeni gerçeklik, tarihsel olaylar arasındaki sebep-so-

nuç ilişkilerini nesnel sebepler yerine öznel sebeplere dayandırmakta, tarihsel figürler arasında dizi tarafından oluşturulmuş popüler ilişki modelleri de bu anlamda önemli rol oynamaktadır.

Dizilerin bir takım dramatizasyon ilkelerine dayanan kurgusal yapılar olması; tarihi temsil etmelerinde gerçek olmayan veya gerçekliği doğrulanamayan bir takım anlatıların ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bütüncül tarih anlayışını yapısökümüne uğratan bu durum dizinin sürdürülebilirliğine katkıda bulunurken izler kitle için de spekülâtif durumların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. *Muhteşem Yüzyıl* dizisi etrafında sürüp giden tartışmalar, kurmaca ile gerçeği ayırt edemeyeceğine inanılan bir toplumun varlığından değil, kendi tarihsel gerçekliklerine uygun olmayan her türlü temsile karşı çıkan bir anlayışın varlığından ileri gelmektedir.

Tarihin, *Muhteşem Yüzyıl* veya benzeri tarihi diziler aracılığıyla popülerleşmesi; günümüz toplumuna ilgi çekici gelecek tarihsel ayrıntıların, özel alanların da tarih yazımına dâhil edilmesini sağlamıştır. Tarihsel alandaki bu popüler anlayışın genişleyeceği ve kimi zaman da ideolojik amaçlara uygun söylemlerin ortaya çıkacağı öngörülmektedir.

SONNOTLAR

1. *Zaman Gazetesi* 6 Ocak 2011 tarihli sayısı: “BBP’den diziye muhteşem protesto” haberi.
2. Bknz:
<http://www.netyol.com/215/muhtesem-yuzyil-dizisinde-mantik-ve-tarih-hatalari.html>
<http://t24.com.tr/haber/ilber-ortaylidan-muhtesem-yuzyil-yorumu-bunu-yazanlarin-hic-bir-sekilde-tarihle-ilgileri-yok/218537>
http://www.haber365.com/Haber/Muhtesem_Yuzyila_Tarihci_Elestirisi/
3. Video haber için bknz: <http://video.haberturk.com/haberturk/video/iste-pargalinin-mezari/81396>
4. <http://www.ensonhaber.com/galeri/pargalinin-utandiran-mezari/4>

KAYNAKLAR

- Aktay, Y. (2010). *Tarih Bozumu*. İstanbul: Açılım Kitap
- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. Alp Tümertekin (Translated by). İstanbul: İthaki Yayınları. (Original Book Published in 1970).
- Arslan, A. (1998). İslam, Demokrasi ve Türkiye. *Doğu-Batı Dergisi*, 85-94
- Best, S. & Kellner, D. (2011). *Postmodern Teori*. Mehmet Küçük (Translated by). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Original Book Published in 1991).
- Burke, P. (1994). *Tarih ve Toplumsal Kuram*. Mete Tunçay İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. (Original Book Published in 1991).
- Chion, M. (1992). *Bir Senaryo Yazmak*. Nedret Tanyolaç (Translated by). İstanbul: Afa Yayıncılık. (Original Book Published in 1985).

- Collingwood, R.G. (2010). *Tarih Tasarımı*. Kurtuluş Dinçer (Translated by). Ankara: Doğu-Batı Yayınları. (Original Book Published in 1946).
- Derrida, J.(1978). *Writing and Difference*. Londra: Routledge and Kegan Paul.
- Febvre, L. (2007). Başka Bir Tarihe Doğru. Ali Boratav (Edited by). *Tarih ve Tarihçi - Annales Okulu İzinde* (83-114), İlhan Selimoğlu & Ali Boratav (Translated by). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Güngör, N. (2011). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İmançer, D. (2003). Çağdaş Kimliğin Yapılanma Süreci ve Televizyon. *Doğu-Batı Dergisi*, 233-250
- Kahraman H.B. & Keyman F. (1998). Kemalizm. Oryantalizm ve Modernite. *Doğu-Batı Dergisi*, 65-78
- Miller, W. (1993). *Anlatı Filmleri ve Televizyon İçin Senaryo Yazımı*. Yılmaz Büyükerşen, Yalçın Demir & Nesrin Esen (Translated by). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Munslow, A. (2000). *Tarihin Yapısökümü*. Abdullah Yılmaz (Translated by). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Original Book Published in 1997).
- Opperman, S. (2006). *Postmodern Tarih Kuramı, Tarih Yazımı, Yeni Tarihselcilik ve Roman*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Ortaylı, İ. (2008). *Tarihimiz ve Biz*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Oskay, Ü. (2010). *Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özensel, E. (2009). *Popüler Kültürde Tarih Algıları*. Ramazan Yelken (Edited by). Tarih Sosyolojisi (225-240). Ankara:Vadi Yayınları
- Özlem, D. (2009). *Tarihselcilik-Tarihsicilik Tartışması*. Ramazan Yelken (Edited by). Tarih Sosyolojisi (64-75). Ankara:Vadi Yayınları
- Postman, N. (2010). *Televizyon: Öldüren Eğlence*. Osman Akinhay (Translated by). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rifat, M.(1998). *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları-1*. İstanbul: Cogito Yayınları.
- Touraine, A. (2000). *Modernliğin Eleştirisi*. Hülya Tufan (Translated by). İstanbul: Cogito Yayınları. (Original Book Published in 1992).
- Trigg, R. (2005). *Sosyal Bilimleri Anlamak: Sosyal Bilimlere Felsefi Bir Bakış*. Beyza Sümer & Filiz Ülgüt (Translated by). İstanbul: Babil Yayınları, (Original Book Published in 2000).
- Urhan, V. (2010). *Foucault*. Ankara:Say Yayınları
- Yelken, R. (2009). *Yaşanan Anın Tarihçisi: Foucault*. Ramazan Yelken (Edited by). Tarih Sosyolojisi (184-203). Ankara:Vadi Yayınları.
- White, H. (2008). *Metatarih Ondokuzuncu Yüzyıl Avrupa'sında Tarihsel İmgelem*. Mehmet Küçük (Translated by). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları. (Original Book Published in 1973).

İNTERNET SİTELERİ

<http://www.netyol.com>

<http://www.t24.com.tr>

<http://www.haber365.com>

<http://www.video.haberturk.com>

<http://www.ensonhaber.com>

RESİMLER

Resim 1: Pargalı İbrahim Paşa'nın mezarı başında dua eden insanlar ile ilgili haberin fotoğrafı

Resim 2: Mohaç zaferi sonrası kibrini yenmek isteyen Kanuni'nin kabre girmesi (26. Bölüm)